

На основу члана 45. став 1. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/2012 - УС, 72/12, 7/14 - УС и 44/14),

Влада доноси

**СТРАТЕГИЈУ
РАЗВОЈА СЛОБОДНИХ ЗОНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
ЗА ПЕРИОД ОД 2018. ДО 2022. ГОДИНЕ**

I. УВОД

Стратегија развоја слободних зона у Републици Србији за период од 2018. до 2022. године (у даљем тексту: Стратегија) представља стратешки развојни документ из области развоја слободних зона који на конзистентан и целовит начин дефинише основне развојне правце слободних зона и начине њиховог остваривања у наредним годинама.

Стратегија полази од потребе убрзавања економског раста и заокруживања процеса транзиције ка тржишној привреди.

Стратегија помаже остварењу одрживог привредног развоја који ће обезбедити конкурентност и боље економске резултате привреде, директне (стране и домаће) инвестиције, подизање животног стандарда становништва, као и стварање погодне инфраструктуре и других услова који подстичу привредни развој Републике Србије. Такође, привредни раст и развој захтева стварање много атрактивнијег привредног амбијента, напуштање потрошачког и окретање ка **проинвестиционом и извозно оријентисаном привредном расту**.¹

Раст извоза биће могућ само ако се, поред јачања сектора малих и средњих предузећа, привуку „звучне” транснационалне компаније да *greenfield* инвестирају, или да технолошки обнове још увек неприватизоване велике производне капацитете.

Стратешко планирање дефинише будућност слободних зона у Републици Србији, а тиме и обавезу свих чинилаца привредног, јавног и политичког живота за њену реализацију.

---

¹ Студија *Посткризни модел привредног раста и развоја Србије 2011-2020. „Макроекономски трендови и анализе“* Економску институт у Београду и „Кварталну мониторинг економских трендова и политика“ Фонд за развој економске науке Економског факултета Универзитета у Београду, 2010 год.

Стратегија је у својим елементима који се односе на циљеве, мере и пројекте фокусирана на период од наредне три године, након чега је потребно извршити поновна истраживања и усклађивање са новим параметрима.

Стратегија прихвата основне принципе изласка из постојећег стања кроз изградњу ефикаснијих слободних зона као инструмента усмереног ка повећању конкурентности привреде и расту знања путем привлачења и примене модерних технологија. Коришћење оваквог економског модела, предвиђено је на начин који је употребљаван у земљама са видљивим резултатима у овој области.

Како је опредељење Републике Србије улазак у Европску унију (у даљем тексту: ЕУ), Стратегија дефинише правце привредног развоја који гарантују усклађеност са захтевима и стандардима ЕУ, као и трендове глобалних кретања на светском тржишту. Слободне зоне се дефинишу као институционални механизам за остварење стратегије преласка у модерно друштво засновано на привредној конкурентности, кроз привлачење директних страних инвестиција, технолошки развој, побољшање пословне климе, реструктурирање великих привредних система, развој малих и средњих предузећа, равномерни регионални развој и побољшање ефикасности предузећа и државе.

Слободне зоне су први отворени „прозор” привреде у транзицији који погодује страним улагањима. Оне омогућавају најбрже привлачење инвестиција у нову опрему и осавремењавање продукционих процеса који су кључна претпоставка за побољшање конкурентности и постизање већег извоза. Повећање извозних прихода је од великог значаја за смањење спољнотрговинског дефицита, сервисирање спољног дуга и обезбеђивање средстава за финансирање увоза опреме и технологије, а то значи и услов економског развоја у наредним годинама. Стварање повољне климе за иностране инвестиције предуслов је за њихово привлачење. Повољна инвестициона клима се ствара у средини без бирократских ограничења и административних одуговлачења при регистрацији предузећа, запошљавању, извозу, репатријацији профита и слично. Обезбеђење специјалних повластица и олакшица на локалном и државном нивоу, као што је пословање предузећа без увозних дажбина, може значајно утицати на одлуку инвеститора да капитал инвестира у државу која му то омогућује. Слободна зона се најчешће дефинише као инструмент економске политике у правцу раста привредног развоја кроз повећани прилив инвестиција, раст извоза и последично побољшање платног биланса земље и пораст запослености.

Као покретачи и моделатори привредног развоја читавих региона, слободне зоне су значајни ствараоци нових радних места, носиоци технолошког развоја и страних инвестиција. Постоје на свим континентима, у развијеним и неразвијеним земљама, у земљама различитог државног уређења и примерено развојној политици и задатим очекивањима, уз примену законима утврђених услова пословања и примену одређеног система повластица, остварују своју улогу.

II. УСКЛАЂЕНОСТ СТРАТЕГИЈЕ СА ОСТАЛИМ СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Стратегија слободних зона се ослања на остала стратешка документа Републике Србије као што су:

- 1) Стратегија и политика развоја индустрије Републике Србије за период од 2011. године до 2020. године;
- 2) Просторни план Републике Србије за период 2014. до 2020. године;
- 3) Фискална стратегија за 2017. годину са пројекцијама за 2018. и 2019. годину;
- 4) Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године;
- 5) Стратегија развоја индустрије информационих технологија за период од 2017. до 2020. године;
- 6) Стратегија унапређења система инфраструктуре квалитета у Републици Србији за период 2015-2020. године;
- 7) Стратегија комуникације о приступању Републике Србије Европској унији;
- 8) Национална стратегија запошљавања за период 2011–2020. године.

III. ПОЈАМ СЛОБОДНИХ ЗОНА

У свету се могу срести различити термини за слободне зоне. Тако су присутни термини: слободне зоне, слободне царинске зоне, слободне економске зоне, извозне прерађивачке зоне, спољнотрговачке зоне и многи други.

Међутим, сви ти бројни и различити називи за овај институт међународно-привредних односа, требало би да означе посебне погодности и олакшице које једна држава даје најчешће страном роби. Те посебне погодности, које се дају страном роби, огледају се најчешће у омогућавању увоза стране робе без плаћања царине и других дажбина, пореза, такси и уз давање неких других бенефиција.

Једна од најопштијих дефиниција слободне зоне је да је : „Слободна извозна зона је јасно ограничен простор који представља енклаву слободне трговине у царинском и спољнотрговинском режиму неке земље, где индустријска предузећа која претежно производе за извоз уживају одређени број пореских и финансијских подстицаја”.²

Док се на међународном плану не постигне униформност термина око слободних зона, поједине државе ће имати своје термине, али ће у суштини сви они изражавати једну исту суштину, повољност, бенефицираност положаја и привређивања, уз многе олакшице овог врло значајног привредног института.

---

² ILO- UNCTC , 1988. STR.4 ,www.ilo.org

IV. ПРАВНИ ОСНОВ ЗА ОСНИВАЊЕ И ПОСЛОВАЊЕ СЛОБОДНИХ ЗОНА

Имајући у виду историјски развој слободних зона, њихову еволуцију и велику експанзију последњих деценија двадесетог века, види се да је првобитна идеја „економске службености” у корист других држава, као и правни основ који је настао билатералним или мултилатералним уговорима, уступила место националним законима о слободним зонама. Сопственим законима свака држава уређује степен слобода и погодности које пружа страном, а неретко, и својим инвеститорима.

Област слободних зона у Републици Србији уређена је Законом о слободним зонама („Службени гласник РС”, број 62/06) и Царинским законом („Службени гласник РС”, бр. 18/10, 111/12, 29/15 и 108/16), као и подзаконским актима донетим на основу ових закона. Поједина питања која дотичу рад слободних зона уређена су посебним законима, који уређују друге области, попут пореза, девизног система, изградње, осигурања, итд.

Закон о слободним зонама из 2006. године донет је у циљу јачања привреде Републике Србије, кроз стварање повољних услова за стране инвестиције, ради привлачења страног капитала и технологија, усвајања иностраног стручног знања и искуства, иностраних менаџерских вештина, подизања нивоа запослености и нивоа спољнотрговинске размене, као и јачања позиције Републике Србије на светском тржишту и у светској економији.

Нов и веома јасан став положаја слободних зона дат у овој Стратегији осликава будући однос државе према концепту слободних зона у Републици Србији. Јасну интенцију, у том смислу осликава и формирање Управе за слободне зоне као органа управе у саставу министарства надлежног за послове финансија, за обављање послова државне управе у области слободних зона.

Посебно важно питање, које се често намеће, када се говори о правном основу за оснивање слободних зона, као и о погодностима за пословање у слободним зонама и њиховој вези са осталим делом земље, јесте појам и степен екстериторијалности слободних зона.

Слободне зоне, данас, су у већини случајева саставни део државне територије у којима се националним законима одређују правила за пословање, која углавном ослобађају кориснике слободних зона од мера економске политике које постоје изван слободне зоне и у исто време, у ери глобализације, служе као ефикасно средство међународне сарадње и унапређења спољно-трговинске размене и саобраћаја.

Кјото конвенција из 1973. године, као и Посебни Анекс Д Ревидиране Кјото конвенције из 1999. године, такође предвиђа да су слободне зоне изван царинског подручја земље, када је реч о увозним дажбинама и порезима на робу и услуге извршене у зони.

Што се тиче законске регулативе слободних зона у свету, треба разликовати националне законе и међународна правила и прописе.

Код националне законске регулативе не постоји униформност. Она се разликује од државе до државе, које различитим решењима додељују погодности корисницима слободних зона, као што су царинска, фискална и финансијска ослобађања и разни подстицаји у области инфраструктуре и услуга. Једина ограничења могу бити уведена прописима које државама намеће чланство у царинској унији или зони слободне трговине (ЕУ, САД) или међународним организацијама и савезима (нпр. СТО), као што су тарифне и нетарифне баријере, нелојална конкуренција, извозни подстицаји, државне помоћи, пољопривредни и индустријски подстицаји, правила о пореклу робе, итд. Нови чланови ЕУ (*Кипар, Чешка Република, Република Естонија, Мађарска, Литванија, Република Малта, Република Пољска, Словачка Република, Република Словенија, Република Бугарска, Румунија, Република Хрватска*), као и кандидати за чланове (*Република Србија, Турска, Република Македонија*) морају да прилагоде своје националне законе о слободним зонама са европским законима о слободним зонама и слободним складиштима.

Међународна правна регулатива везана је за поједине уговоре, међународне протоколе и статуте међународних организација и удружења, који дефинишу и утичу на правни основ постојања слободних зона свуда у свету. Остали инструменти правне регулативе налазе се у уговорима, споразумима и законима какви су *GATT* - Општи споразум о царинама и трговини, СТО - Споразум о оснивању Светске трговинске организације³, Ревидирана Кјото конвенција, Царински кодекс ЕУ, Закон о порезу на додату вредност, Закон о акцизама, Закон о слободним зонама Републике Србије, итд.

Европска законска регулатива која се бави слободним зонама и регулише питања слободних зона, уласка робе, контроле, рада, изласка робе, реекспорта и осталих активности у зони, усаглашена је са Ревидираном Кјото конвенцијом⁴, и Бриселским протоколом од 26. јуна 1999. године.

Резиме правног основа формирања слободних зона указује да постоји јака подршка овом концепту у међународном праву, које даје основне постулате пословања слободних зона, док национална законодавства могу пројектовати своје законе у зависности од потреба и конкретних развојних циљева.

---

³ Kyoto Convention 1974 - *International convention on the simplification and harmonization of customs procedures*

⁴ *The Kyoto Convention* - INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SIMPLIFICATION AND HARMONIZATION OF CUSTOMS PROCEDURES, Kyoto, 18 May 1973 - stupio na snagu 25 September 1974 dopunjen *Anexom No. 13 - January 1993 1st Edition (October 1975)* - *Dépôt légal: D/1975/0448/2*

V. ВИЗИЈА, МИСИЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ СЛОБОДНИХ ЗОНА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Слободне зоне Републике Србије су посвећене привредном напретку кроз стварање најповољнијих локација за пословање у складу са друштвено економским стратегијама Владе.

Визија слободних зона је да постану водећи економски инструмент за привлачење директних инвестиција, који даје пун допринос одрживом развоју Републике Србије кроз социо-економски раст и трансформацију Републике Србије у глобални центар за инвестиције, трговину и логистику.

Мисија слободних зона је пружање додатне вредности привреди стварањем најповољнијих инвестиционих и пословних локација у Републици Србији ради привлачења домаћих и страних компанија које се баве високотехнолошком производњом намењеној извозу.

Развојем слободних зона подстиче се:

- 1) Ефикасно привлачење директних инвестиција кроз комбинацију државних програма финансијске подршке и погодности слободних зона;
- 2) Побољшање политике пореских олакшица у слободним зонама у складу са државном политиком регионалног развоја;
- 3) Проширење подручја постојећих зона нарочито у девастираним подручјима;
- 4) Повећање промета у слободним зонама за најмање 5% годишње;
- 5) Охрабрење инвестирања у области нових технологија;
- 6) Изградња објеката намењених инкубацији производних активности;
- 7) Инфраструктурно опремање земљишта намењеног инкубацији производних активности;
- 8) Већу улогу локалних самоуправа кроз систем општинских погодности;
- 9) Увођење нових услуга у слободним зонама;
- 10) Подстицање малих компанија и појединаца за успостављање сарадње са великим компанијама у циљу њиховог снабдевања производима и услугама;
- 11) Стварање најбољих услова за пословање у слободним зонама, након уласка у Европску унију;
- 12) Унапређење сарадње са државним институцијама које се баве подстицањем развоја предузетништва.

VI. ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ СЛОБОДНИХ ЗОНА

Прве идеје о слободним зонама срећу се још код старих Хелена, који су у размени добара и трговини између својих градова, полазили од обичних тргова где се могла разменити и купити роба, до ширих и специјализованих сајмишта, где су се размена и трговина одвијале по повољним условима, јер су ти простори били ослобођени од намета градских управа.

Најранији писани траг о слободним зонама потиче из Шпаније, када је у XIII веку краљ Алфонс X прогласио комерцијалне привилегије граду Кадизу, а прва

слободна лука у Европи основана је 1189. године када је римски цар Фредерик I издао повељу којом је град Хамбург ослобођен плаћања царинских дажбина.

Надаље, предходница слободних лучких зона биле су слободне луке које су се оснивале крајем XIX и почетком XX века како би се убрзао и административно поједноставио проток робе преко великих лука међународног јавног саобраћаја, које су одговарале међународним складишним и претоварним капацитетима те специјализованим кадровима и техничком опремом за осигурање слободног промета. У слободним лукама могле су се обављати и одређене дораде робе (препакивање, сортирање, узорковање, вагање, тарирање, оплемењивање, купопродаја...) без претходне сагласности царинских и других државних органа матичне државе, али уз царински и инспекцијски надзор по начелу случајног узорка. Међутим, у слободним лукама претежно су се обављале лучке прометне операције или услуге утовара, истовара и претовара терета између водених и копнених транспортних средстава.

Од Другог светског рата, пуну афирмацију су доживеле слободне лучке зоне у Немачкој, где је по висини повластица доминирао град Хамбург. Најважније лучке зоне Аустро-Угарске биле су Трст и Ријека, а у Данској град Копенхаген. У периоду после Другог светског рата долази до обнављања старих и отварања нових лучких зона у Египту, Панами, Костарики, Гватемали и градовима Измиру, Истанбулу и Бејруту.

Током шездесетих година долази до развоја зона у земљама у развоју, нарочито у азијском делу.

Прва слободна зона, онаква какве познајемо данас, настала је у Ирској, у близини аеродрома Шенон. Држава ју је помагала, тако да је она успела да поправи њену демографску и квалификациону структуру. Генеза економског нарастања Шенона указује да је то била највећим делом фармерска област са веома ниским учешћем индустрије. Пракса је показала да је ова зона допринела смањењу стопе емиграције, повећању запослености, трговине и туризма у земљи, као што је и имала пионирску улогу у стварању концепта слободних зона, нарочито новоиндустријализованих земаља у Азији.

Дакле, развој слободних зона кретао се од релативно једноставнијих форми, као што су слободне луке и слободни градови, преко слободних царинских зона до савремених форми. Тачније, слободне зоне данас представљају центре високе технологије, развијених телекомуникација, модерне инфраструктуре и центре модерне индустрије као и комплетне логистичке подршке.

VII. СЛОБОДНЕ ЗОНЕ У СВЕТУ

Почетком осамдесетих година сматрало се да је перспектива светске трговине баш у развоју овог института, јер се рачунало да ће се 20% светске трговине у будућности одвијати преко слободних зона.

У свету је данас све више слободних зона које су произвођачке и извозно оријентисане, што је разумљиво имајући у виду да пракса показује да управо овакве слободне зоне, основане на било ком географском и привредном подручју

омогућавају најбрже привлачење инвестиција у нову опрему и осавремењавање производних процеса који су кључна претпоставка за побољшање конкурентности и постизање већег извоза. Повећање извозних прихода је од великог значаја за смањење спољнотрговинског дефицита, сервисирање спољног дуга и обезбеђивање средстава за финансирање увоза опреме и технологије, а то значи и услов економског развоја у наредним годинама.

Слободне зоне су допринеле значајном повећању уписаности нискообразоване радне снаге, решавајући на тај начин велике проблеме незапослености у многим земљама у развоју.

Последњих година дошло је до великог пораста броја слободних зона у свету са 800 (почетком осамдесетих година прошлог века) на невероватних 10.000 слободних зона.

Државе у којима су формиране слободне зоне чине 70% површине света и 87% светске популације.

Мапа - распоред слободних зона у свету

VIII. СЛОБОДНЕ ЗОНЕ У ЕУ

Имајући у виду да многе слободне зоне постоје из историјских разлога и да су многе од њих настале пре оснивања ЕУ, било је логично да слободне зоне буду обухваћене када је царинска легислатива била интегрисана и усклађена на европском нивоу.

Слободне зоне су посебна подручја унутар царинског подручја ЕУ. Роба смештена у слободну зону ослобођена је од плаћања царине, ПДВ-а и других увозних дажбина. У слободну зону може се сместити и роба из ЕУ и роба која није из ЕУ. За робу која није из ЕУ, а која је смештена у слободну зону сматра се да још

увек није унета у царинско подручје ЕУ, док се за одређену робу из ЕУ која је смештена у слободну зону може сматрати да је већ извезена.

Слободне зоне у ЕУ

Све док је роба смештена у слободној зони није потребно подносити царинску декларацију. Царинска декларација се подноси при изношењу робе из слободне зоне. Такође, у слободним зонама могу постојати посебне олакшице (порез, акциза, локалне таксе), које се разликују од зоне до зоне.

Слободне зоне, као институт који омогућава смањење царинских формалности, представљају углавном сервис за трговце који олакшава процедуру трговине.

Постоје два типа слободних зона у ЕУ, и то:

1. „контролни тип I” – слободна зона је ограђена тако да се на робу смештену у слободној зони која је под царинским надзором, аутоматски примењује овај поступак царински дозвољеног поступања или употребе и
2. „контролни тип II” – слободне зоне које су првенствено засноване на формалностима које се обављају у складу са захтевима поступка царинског складиштења.

У ЕУ данас постоји 74 слободне зоне типа I и осам слободних зона типа II.

Државе чланице ЕУ су у почетку користиле слободне зоне за олакшану царинску процедуру и за смањење административног оптерећења за трговину. Међутим слободне зоне су глобално постале све популарније као инструмент за привлачење извозно оријентисаних страних директних инвестиција. Ефекти таквих инвестиција се понекад протежу ван граница одређеног региона, повећавајући укупни капитал земље домаћина. Слободне зоне могу креирати технолошке трансфере из компанија основаних у зони и преливања ефеката знања која користе ове компаније, што је веома значајно за земље у развоју.

Да би се привукле компаније у слободне зоне, државни органи земље домаћина често предлажу неколико од следећих подстицаја:

- 1) Чување увезене робе под посебним царинским аранжманима. Одлагање плаћања пореза до момента коришћења робе или њеног поновног извоза, што значајно утиче на „*cash flow*” компанија;
- 2) Другачији порески режим који се нуди у оквиру зоне, а који се углавном односи на пореске олакшице у вези са порезом на добит или порезом на лична примања, као и порезом на додату вредност;
- 3) Непореске олакшице, као што су државни бесповратна средства за развој људских ресурса и истраживање и развој су важне за компаније, као и потенцијална понуда земљишта и објеката испод тржишне цене од стране државе;
- 4) Понуда напредне инфраструктуре, посебно за оне слободне зоне које се налазе у, или у близини лука или аеродрома.

Разлике у пореским режимима држава чланица могу довести до нелојалне конкуренције и могу представљати значајне баријере у трговини и самим тим у успостављању јединственог европског тржишта. Према члану 107 (1) Уговора о функционисању ЕУ, мере представљају државну помоћ ако се економска предност омогућава:

- 1) трансфером државних ресурса чиме се фаворизују одређене компаније, и
- 2) ако дата помоћ има ефекат или потенцијални ефекат на конкуренцију и трговину између држава чланица.

Европска комисија обично сматра пореске олакшице које се примењују у слободним зонама као државну помоћ по члану 107 (1) Уговора о функционисању ЕУ. Док ова дефиниција смањује могућности за функционисање слободних зона, неки изузеци се могу одобрити на основу члана 107 (3) (а) и (В) поменутог уговора који омогућава коришћење државне помоћи за борбу против неравномерног регионалног развоја. Државе чланице су дужне да све мере које се користе за слободне зоне а које представља државну помоћ упуте Европској комисији на одобрење, осим ако потпадају под „*de minimis*” државну помоћ.

Док су слободне зоне дефинисане на различите начине, поред одговарајућег правног оквира за подстицаје, верује се да деле низ економских фактора који допринесе њиховом успеху. Ти економски фактори који привлаче компаније у слободне зоне обухватају напредну инфраструктуру, флексибилне прописе у различитим секторима, повољан географски положај за трговину и друге непореске олакшице. Ови фактори ће вероватно постати значајнији са поједностављењем царинских процедура и усклађивањем пореских подстицаја са унутрашњим правилима тржишта.

Табела 1 – Број слободних зона у земљама чланицама ЕУ

Држава чланица	Број слободних зона
Аустрија	-
Белгија	-
Бугарска	6
Хрватска	11 + 8 подзона
Кипар	-
Чешка	7
Данска	1
Естонија	3
Финска	2
Француска	2
Немачка	2
Грчка	4
Мађарска	-
Ирска	-
Италија	2
Летонија	4
Луксембург	1
Литванија	10
Малта	1
Холандија	-
Пољска	14
Португалија	1
Румунија	6
Словачка	-
Словенија	1
Шпанија	4
Шведска	-
Уједињено Краљевство	-

Пример успешних слободних зона у ЕУ -Специјалне економске зоне Републике Пољске-

Најбољи пример ефекта слободних зона на привредни развој земље је Република Пољска. Кључни правни акт којим се уређује оснивање и рад Специјалних економских зона (СЕЗ) у Републици Пољској је Закон о специјалним економским зонама који је донет 20. октобра 1994. године и који дефинише специјалне економске зоне као „посебан, ненасељен део територије Републике Пољске где се делатност може обављати под преференцијални условима наведеним у Закону”.

Специјалне економске зоне (у даљем тексту СЕЗ) су, пре свега, основане у циљу убрзања економског развоја појединих региона средствима, као што су:

- 1) развој појединих области пословања,
- 2) развој нових техничких и процесних решења и њихова имплементација у националној економији,
- 3) развој извоза,
- 4) повећање конкурентности произведене робе и услуга,
- 5) развој постојећих индустријских средстава и економске инфраструктуре,
- 6) отварање нових радних места,
- 7) коришћење неискоришћених природних ресурса у складу са одрживим развојним принципима.

До краја деведестетих, формурано је 14 СЕЗ, које су још увек оперативне.

Република Пољска је одличан пример како је земља чланица ЕУ успела да задржи погодности које нуди инвеститорима у својим зонама. Наиме, Уредбом Савета министара од 23. јула 2013. године, измењена је претходна Уредба из 2008. године у смислу продужетка рока постојања СЕЗ до 2026. године и којом су задржане погодности које нуде СЕЗ Републике Пољске.

Како би продужили постојање СЕЗ урађена су истраживања која се односе на значај продужење постојања СЕЗ:

- 1) Извештај о пословању СЕЗ Републике Пољске за 2011. годину где је приказан економски аспект продужења постојања СЕЗ до 2026. године;
- 2) СЕЗ после 2020. године - Анализа текућих активности и перспектива њиховог постојања, коју је урадила ревизорска кућа „*Ernest & Young*” где су истакнути разлози због којих треба продужити постојање СЕЗ као и коментар везан за однос европских закона и продужетка постојања СЕЗ.

У поменутој анализи приказани су разлози продужетка постојања СЕЗ, и то :

- 1) Позитивни ефекти постојања СЕЗ (сваки злот за који није плаћен порез допринео је са осам злота инвестиција);
- 2) Почетак губитка интересовања инвеститора с обзиром на постојање СЕЗ до 2020. године – инвеститори траже нова тржишта;
- 3) 81% постојећих инвеститора је изјавило да планирају нова улагања уколико СЕЗ буду постојале до 2026. године, а више од 50% инвеститора је изјавило да не планира нове инвестиције уколико СЕЗ трају до 2020. године;
- 4) Истраживања су показала да су СЕЗ погодне за умрежавање разних индустрија;
- 5) Наглашено је да даље функционисање СЕЗ након 2020. године не би требало да доведе до било какве сумње Европске комисије, под претпоставком да су се СЕЗ уклопиле у оквир регионалне политике ЕУ, а СЕЗ прописи су у складу са правилима ЕУ о регионалној помоћи, као и у складу са Царинским законом ЕУ;
- 6) Прилагођавање СЕЗ са правилима ЕУ о регионалној помоћи је кружни процес и не зависи од периода рада једне СЕЗ, већ произлази из промена у законодавству Заједнице на почетку сваког буџетског периода ЕУ (2007-2013 и 2014-2020). Као резултат тога, разумно је размотрити неограничено продужење периода рада СЕЗ.

Главна предност улагања у СЕЗ је могућност пореских олакшица, који подразумева ослобађање од плаћања пореза на добит које су регулисане у члану 17.1.34 Закона о порезу на добит предузећа, као и у члану 21.1.63а Закона о порезу на добит. У складу са горе наведеним правилима, изузеће се односи на приходе који се генеришу из пословних активности које се обављају на територији једне СЕЗ-е на основу дозволе. Због тога приход пореског обвезника може бити изузет од пореза на доходак према правилима описаним где морају бити испуњени следећи услови:

- 1) добит мора бити остварена из пословне активности које се води на територији једне СЕЗ-е и
- 2) добит мора бити остварена у предузећу са дозволом специјалне економске зоне, у којој су класификоване специфичне врсте активности, у складу са пољском класификацијом роба и услуга.

Државна помоћ (укључујући ослобођење од пореза на добит) је ограничена на износ од прихватљивих трошкова насталих од стране инвеститора и ниво интензитета, који може да се креће од 15% до 70% у зависности од области реализације пројекта и величине предузећа. За државну помоћ примењују се следећа ограничења:

- 1) за велика предузећа - од 15% до 50% оправданих трошкова,
- 2) за средња предузећа - од 25% до 60% оправданих трошкова,
- 3) за мала предузећа - од 35% до 70% оправданих трошкова.

Такође, једнако важни подстицаји за инвеститоре у СЕЗ, обухватају следеће:

- 1) потпуно инфраструктурно опремљена локација која се нуди по конкурентним ценама,
- 2) могућност куповине или закупа имовине која се налази унутар СЕЗ без икакве потребе за изградњу нових објеката,
- 3) приступ инвестиционим грантовима које нуди држава, субвенцијама од локалне службе за запошљавање или фондовима ЕУ,
- 4) делимично или потпуно ослобађање од пореза на имовину,
- 5) помоћ у тражењу квалификоване радне снаге,
- 6) близину других компанија са којима могу да успоставе пословне контакте.

Једна од најуспешнијих СЕЗ у Републици Пољској је СЕЗ Катовице која је основана 1996. године.

СЕЗ Катовице заузима површину од 2.348 хектара и обухвата преко 45 различитих подручја, од којих је већина веома добро повезана са магистралним саобраћајницама у Републици Пољској и Европи. Понуда СЕЗ Катовице обухвата потпуно инфраструктурно опремљене парцеле (вода, енергија, гас, канализација), приступне путеве, као и пословне зграде.

До сада, ова зона је постала дом за више од 260 компанија, које су инвестирале преко 5,7 милијарди евра.

Инвеститори из аутомобилске индустрије су највећи клијенти ове зоне која је један од иницијатора аутомобилског кластера „Силесија Аутомобили”.

У октобру 2015. године, СЕЗ Катовице препозната је као најбоља СЕЗ у Европи и друга најбоља у свету, у рангирању „*FDI Business Financial Times*”.

У овој СЕЗ-и креирано је више од 60.000 радних места.

IX. СЛОБОДНЕ ЗОНЕ У ЗЕМЉАМА ЗАПАДНОГ БАЛКАНА СА АСПЕКТА ОЕЦД⁵

Пет економија западног Балкана: Република Албанија, Босна и Херцеговина, Република Македонија, Црна Гора и Република Србија, развиле су велику мрежу углавном извозно оријентисаних зона. Данас оне обухватају површину од преко 2600 хектара. Убрзани раст зона је дошао са намером преоријентације економија ка извозу и углавном су формиране на основу директних страних инвестиција, пре свега у производном сектору.

---

⁵ Текст преузет из Извештаја ОЕЦД о слободним зонама Западног Балкана „Special Economic Zones in the Western Balkans”

Република Србија и Република Македонија су биле земље пионири увођења овог инструмента у региону у пост кризном периоду, а њихов успех у привлачењу директних страних инвестиција у производњи је довео до ширења, не само постојећих зона већ и формирања нових.

Република Албанија је недавно донела нове законе који уређују област зона и сада су у процесу формирања економских зона. Као резултат тога, број зона се удвостручио у последње четири године, од 15 у 2012. години до 32 зоне у 2016. години.

Предузећа која послују о овим зонама имају различите фискалне и нефискалне подстицаје, укључујући пореске олакшице (ослобађање од плаћања ПДВ-а, умањење или потпуно ослобађање од плаћања пореза на добит), инвестиционе субвенције, дугорочне субвенције лизинга земље, добру инфраструктуру у зонама, царинска ослобађања и убрзане царинске процедуре, итд.

Тенденција ка извозу је законом регулисана само у неким земљама (Босна и Херцеговина и Република Македонија), док је у већини случајева то природна последица привлачена директних страних инвестиција које долазе у регион (Република Србија), где велике интернационалне компаније, углавном у аутомобилској индустрији, улажу у западни Балкан, због близине са границама ЕУ, инвестиционог амбијента и јефтенијом радном снагом у односу на западне економије, али извозећи финалне производе или полупроизводе на глобално тржиште.

Током последње две деценије, земље западног Балкана су значајно напредовале у побољшању инвестиционе климе кроз већу отвореност економије за инвестиције, јачајући регулативу, формирајући бољу пословну климу за инвеститоре и имплементирајући реформе које се тичу људских ресурса.

Јачање инвестиционих политика и промовисање је постало још значајније након завршетка економске кризе, нарочито у Републици Србији и Републици Македонији, које су почеле агресивније да наступају са циљем привлачења директних страних инвестиција, нарочито у сектору производње.

Као допуна горе наведеним побољшањима у инвестиционој политици и промоцији инвестиција, земље западног Балкана имају и друге предности које доводе инвеститоре до одлуке да инвестирају у ове земље, и у посебне економске зоне, али и ван њих.

Географски положај је кључна предност, нарочито због близине европског тржишта, као и Паневропских коридора који повезују исток и запад као и Блиски исток.

Са увођењем нових мера које ће олакшати царинске процедуре транспорта кроз више земаља (нпр. Нови компјутеризовани транзитни систем (НЦТС), који омогућава предузећима да декларишу робу само једном, у земљи порекла, пре него што прође кроз више земаља, са само једном банкарском гаранцијом), транспорт до европских земаља ће постати још лакши. Такође, земље западног Балкана имају

потписане бројне споразуме о слободној трговини са великим и значајним тржиштима.

Цена коштања радне снаге такође може бити предност, нарочито у текстилној и аутомобилској индустрији. Као резултат повећане политичке нестабилности у северној Африци и Блиском Истоку као и сукоба у Украјини, регион западног Балкана постаје значајно тржиште са ниском ценом радне снаге нарочито у аутомобилској индустрији. У поређењу са земљама Централне Европе и Балтичким земљама, бруто цена коштања радне снаге је нижа 40-60%, док је у односу на најразвијеније земље ЕУ, јефтинија око пет пута. Од земаља ЕУ, једино Румунија и Република Бугарска представљају конкуренцију земљама западног Балкана у овој категорији. Међутим, и Република Македонија и Република Србија су увеле подстицаје иностраним инвеститорима за запошљавање у форми субвенција и ослобађања од плаћања пореза на зараде и доприносе, који повећавају атрактивност тржишта рада наспрам земаља ЕУ.

Као додатак фискалним подстицајима које се нуде у зонама, регион бележи једну од најнижих стопа пореза на добит (обично је 50% нижи него у земљама ЕУ), од 9% у Црној Гори до 15% у Републици Албанији и Републици Србији. Регион се такође издваја и по јефтиним енергетским инпутима који су важан фактор за иностране инвеститоре који послују у индустријама које троше велику количину енергије, као што је аутомобилска индустрија. Већина земаља региона бележи значајно ниже цене струје него земље ЕУ. Најнижа цена је у Републици Србији, где је цена струје нижа за 44% него у ЕУ. Румунија и Република Бугарска такође имају значајно ниже цене струје него просек европских земаља, па самим тим земље овог региона немају већу предност у овој категорији у односу на ове две земље.

Изазови који одвраћају инвеститоре, као што су нејасна својинска права, представљају значајан проблем у неким земљама, нарочито у Републици Албанији. Законодавна несигурност, која се заснива на честим и нетранспарентним изменама законске регулативе, двосмислене таксе и накнаде наметнуте од стране локалних власти и сл. ремете многа пословања. Инфраструктура је побољшана, али проблем и даље постоји, као што је снабдевање довољном количином електричне енергије (Република Албанија и Република Македонија), као и високи трошкови транспорта. Иако су потписани бројни споразуми, у земљама постоји проблем испуњавања стандарда производа, као и дуге царинске процедуре. Све ово, у комбинацији са проблемима малих тржишта као и још увек политичке нестабилности утиче на конкурентност овог региона.

Мрежа зона на западном Балкану састоји се од 39 зона распрострањених на преко 2600 хектара. Највећи број од њих се налази у Републици Македонији и Републици Србији и у претходних 7-8 година привукле су значајан број нових инвеститора. Остале зоне су недавно основане и тек им предстоји улагање инвеститора.

Зоне које се налазе у овом региону се воде специфичним законима који дефинишу где ће зоне бити лоциране, ко је квалификован да инвестира у њима, у чијем су власништву, ко њима управља, као и које подстицаје зоне нуде.

Република Македонија тренутно нуди најшири опсег подстицаја, посебно фискалних, и са релативним успехом успева да привуче нове инвеститоре у производњи, притискајући и друге економије у окружењу. У Републици Србији

дошло је до разматрања увођења нових подстицаја, али ништа још конкретно није урађено.

Подстицаји који се нуде у слободним зонама у Републици Србији и Републици Македонији

Република Македонија нуди инвеститорима широку лепезу пореских и непореских олакшица, у распону од ослобађања пореза на добит до ослобађања пореза на доходак запослених у слободним зонама, као и ослобађања царинских дажбина. Већина пореских олакшица слична је за све инвеститоре у зонама, али могу се и дискреционо проширити у зависности од величине инвестиције, броја људи који би били запослени, као и интензитета капитала инвестиције. Супротно од већине земаља у региону, порески подстицаји су специфични за зоне и самим тим су доступне само инвеститорима који су у зони.

Зоне такође нуде и непореске подстицаје, рангиране кроз обезбеђивање инфраструктуре и услуга унутар и ван зоне. Већина инвеститора је уочила бенефите изградње постројења која су дизајнирана и изграђена према њиховим тачним спецификацијама унутар зоне. Брзо обезбеђивање енергије као и конекције још је једна значајна услуга које зоне пружају. Последње али не и најмање важно, поуздано снабдевање електричном енергијом је велика предност за инвеститоре, с обзиром да велики домаћи произвођачи имају проблема са производњом у Републици Македонији. Као додаток, зона нуди „*one stop shop*” пружање услуга (дизајнирање и инфраструктурна одобрења, издавање грађевинских и радних дозвола, царинске испоставе у зони, одржавање инфраструктуре у зони и њено побољшање), контрола, анализа пословних прилика (идентификација фактора специфичних локација за пројекат, анализа трошкова, обезбеђивање базе података добављача), као и прилике повезивања са домаћим предузетницима кроз креирање базе података добављача.

С обзиром да су горе наведени подстицаји специфични за режим зоне, креирана је значајна предност за инвестирање унутар зоне. Самим тим ни не чуди да су зоне имале значајну улогу у привлачењу значајних директних страних инвестиција у економији од њиховог оснивања 2007. године. Данас инвестиције у зонама имају велики удео у односу на укупне инвестиције у производњи (преко 30%).

У Републици Србији, јасне предности које нуде слободне зоне су мање видљиве. Република Србија има прилично широк спектар пореских подстицаја независно од присуства у зонама. Подстицаји за запослене, као и одређене пореске олакшице које држава нуди односе се на све инвеститоре који испуњавају критеријуме који се односе на висину инвестиције и запошљавање. Ослобађање од плаћања царине и других увозних дажбина укључујући и ПДВ за кориснике зона могу користити и инвеститори који се не налазе у режиму зоне све док њихов репроматеријал долази из земаља са којима Република Србија има преференцијалне трговинске споразуме (ЕУ, ЦЕФТА, ЕФТА, Русија, Белорусија, Казахстан и Турска), и то се односи на већину инвеститора. Једине пореске олакшице које су специфичне само за кориснике слободних зона су: ослобађање од плаћања ПДВ-а на сировине, увезену опрему и ослобађања од плаћања ПДВ-а за енергетске инпуте.

Када су први пут формиране, 2006. године, слободне зоне у Републици Србији разликовале су се због чињенице да је царинска процедура била мање компликована оснивањем царинских терминала у зони. Међутим, ова функција није данас специфична само за зоне (велике компаније могу аплицирати за оснивање царинских терминала), и самим тим губи свој значај током година имајући у виду да је Република Србија потписала, са једне стране, слободне трговинске споразуме са различитим партнерима који поједностављују процедуру, а са друге стране поједностављује и унапређује царинске процедуре на националном нивоу (плаћање царине електронским путем, нови компјутеризовани транзитни систем...), у независности од величине инвестиције и од тога да ли је инвеститор у зони или није. Број непореских олакшица у Републици Србији су такође мањи него у Републици Македонији. Поред добре инфраструктуре, зоне обезбеђују царинске испоставе и основну опремљеност за кориснике. Један број зона приметио је значај пружања услуга у зонама и повезаност са локалном самоуправом. Слободна зона „Пирот” издваја се по великом броју услуга које нуде инвеститорима, од шпедиције и руковања робом, царинских услуга до транспорта до Луке Бургас у Републици Бугарској.

Компаративни преглед погодности које се нуде у слободним зонама у Републици Србији и Републици Македонији

Србија	Македонија
<p><i>Порески подстицаји</i></p> <p>*Царина и ПДВ не плаћају се за робу која улази у зону без обзира на врсту увезене робе и њену намену у зони, укључујући и робу коју оператор и корисник користе за изградњу и одржавање објеката, инфраструктуре и опреме у зони, као и стварања услова за рад и развоја зона;</p> <p>*Корисници слободних зона ослобођени су плаћања ПДВ-а на потрошњу енергената;</p> <p>*Промет добара и услуга у зони, као и између две слободне зоне ослобођен је плаћања ПДВ-а;</p> <p>*За робу из зоне која се пласира на тржиште Републике Србије, царина и ПДВ се плаћају и почињу да се примењују друга увозна ограничења, при чему се царина плаћа само за инострану компоненту у увезеној роби. Увозне рестрикције не важе ако домаће компоненте чине 50% вредности увезене робе.</p>	<p><i>Порески подстицаји</i></p> <p>*Без пореза 10 година: инвеститори ослобођени плаћања пореза на добит на период од 10 година (након тога је 10%);</p> <p>*100% одбијање пореза на доходак за период од 10 година (након тога је 10%);</p> <p>*Инвеститори ослобођени царинских дажбина на робу, сировине и опрему (у остатку Републике Македоније је 18%);</p> <p>*Инвеститори су изузети од плаћања комуналних такси локалној самоуправи, као и накнаде за добијање грађевинских дозвола;</p> <p>*Влада Републике Македоније може учествовати у изградњи објекта у зони у висини од 500.000 евра у зависности од броја запослених и висине инвестиције корисника.</p>
<p><i>Непорески подстицаји</i></p> <p>*„One stop shop” администрација;</p> <p>*Једноставна и брза царинска процедура (свака зона има царинску испоставу);</p> <p>*Локалне субвенције за коришћење инфраструктуре у зони;</p> <p>*Пакет услуга је доступан корисницима по преференцијалним условима (транспорт, утовар, претовар, шпедитерске услуге, услуге осигурања и банкарске услуге);</p> <p>*Подршка код царинских и пореских проблема, асистирање у добијању радних виза, координација и подршка у контактима са другим државним и локалним властима.</p>	<p><i>Непорески подстицаји</i></p> <p>*Земљиште у економским зонама је доступно под дугорочним закупом на период од 99 година по концесионим ценама;</p> <p>*Слободна повезаност са природним гасом, водоводном и канализационом мрежом;</p> <p>*Анализа пословних могућности: идентификација специфичности локацијских фактора, анализа трошкова, обезбеђена база добављача;</p> <p>*Повезаност са универзитетима, агенцијама за запошљавање, организовање састанака са правним саветницима и финансијским партнерима;</p> <p>*„One stop shop” администрација: инфраструктурне дозволе, издавање грађевинских дозвола и оперативне, царинске испоставе у зони, одржавање инфраструктуре у зони, као и њено побољшање;</p> <p>*Подршка код царинских и пореских проблема, асистирање у добијању радних виза, координација и подршка у контактима са другим државним и локалним властима.</p>

Организација за економску сарадњу и развој (у даљем тексту ОЕЦД) организовала је у априлу 2017. године састанак на тему „Подстицање инвестиција за конкурентност у Југоисточној Европи” са посебном пажњом на СЕЗ као алат инвестиционе политике на западном Балкану.

На поменутом састанку ОЕЦД је представио студију о слободним зонама западног Балкана „Валидност Специјалних економских зона на западном Балкану: циљеви, карактеристике и кључни изазови”. Ово је прва студија оваквог формата која се ради за слободне зоне које се налазе у Европи.

Закључци са састанка су:

1) Слободне зоне и СЕЗ постале су широко коришћен инструмент за привлачење инвестиција у региону западног Балкана и њихов утицај је значајно порастао у пост-кризном периоду.

2) Зоне и подстицаји у њима су постали један од кључних чинилаца у интензивирању регионалног такмичења за привлачење директних страних инвестиција.

3) Слободне зоне и СЕЗ су се развиле као део ширих државних инвестиционих стратегија усмерених на јачање производње и стварању темеља за одрживи економски раст.

4) Примарни циљ зона је привлачење инвестиција и стварање нових радних места, пружајући различите фискалне и нефискалне олакшице за инвеститоре. Као резултат тога развиле су се слободне зоне које се налазе на стратешким локацијама, у близини већих градова, саобраћајних коридора и националних граница и у близини индустријских центара из периода пре транзиције.

5) Постоје различити типови слободних зона, од државног власништва у Републици Македонији, јавно-приватног партнерства у Републици Србији, приватних слободних зона у Босни и Херцеговини или комбинација више модела у Републици Албанији.

6) Слободне зоне нуде различите врсте погодности:

1) Република Македонија нуди широка пореска ослобађања уз државне подстицаје, инфраструктурно опремљено земљиште и државне гаранције;

2) Република Србија и Босна и Херцеговина нуде ослобађање од плаћања царине и ПДВ-а за увозно извозне послове;

3) Република Србија нуди државне подстицаје у и ван слободних зона;

7) Слободне зоне су, посебно у Републици Србији и Републици Македонији, значајно утицале на опоравак производних компанија кроз директне стране инвестиције (90% ДСИ је у сектору производње).

8) Отворено је 22.000 нових радних места у Републици Србији, 7.000 у Републици Македонији и око 2.000 у Босни и Херцеговини.

9) Слободне зоне покривају 3.000 хектара на Балкану, у неким државама генеришу трећину укупног извоза и половину извоза из производних активности;

10) Постоје несумњиви докази да су слободне зоне имале велики утицај на окружење у области едукације, тренинга и развоја инфраструктуре, као и ограничени утицај на трансфер технологија на домаће компаније у залеђу зона, као и на домаће добављаче. Извештај је истакао потребу за даљим истраживањем утицаја и ефективности на привлачењу инвестиција, као и анализу понуђених подстицаја корисницима зона.

Такође, ОЕЦД је организовао панел дискусију која се тиче пословања слободних зона.

Закључци са панела су:

1) Пореска ослобађања могу да буду позитивна за привлачење страних директних инвестиција.

2) Пореска ослобађања треба да се користе као инструмент за привлачење страних директних инвестиција али морају да буду временски ограничена.

3) Постоји позитиван утицај слободних зона на повећање уписаности и инфраструктурни напредак.

4) Још нема правог утицаја слободних зона на домаће компаније у окружењу. Ово указује на то да је потребно наћи додатне механизме за интензивирање активности домаћих добављача према корисницима слободних зона.

5) Од великог је значаја одржавање оваквог скупа на високом нивоу који представља подршку напорима за остварење циљева слободних зона.

X. ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ И СЛОБОДНЕ ЗОНЕ

У ЕУ је, иако алтернативне опције постоје (привремени извоз робе и складиштење, царинска складишта, производња под царинском контролом, итд), систем слободних зона сачуван. Слободне зоне у ЕУ омогућавају концентрацију и модернизацију технологије и директна улагања у разним подручјима. Индустријски и технолошки паркови и модерни концепт зона – инкубатор за развој малих и средњих предузећа, као и логистички центри са обједињеним услугама у превозу робе, правци су у којима слободне зоне ЕУ налазе своје место.

Међутим, имајући у виду да је 9. јануара 2017. године, Влада донела Закључак којим се усваја Предлог преговарачке позиције Републике Србије за Међувладину конференцију о приступању Републике Србије Европској унији за Преговарачко поглавље 29 – Царинска унија, неопходним изменама Закона о слободним зонама ће се извршити усклађивање одређених одредаба са правним тековинама ЕУ у овом поглављу, као и у Поглављу 8 (Политика конкуренције), тако да ће чл. 26. и 29. бити изостављени из Закона о слободним зонама, а члан 19. којим је прописано да се на увоз робе намењене обављању делатности и изградњи објеката у зони не плаћа царина и друге увозне дажбине, ће бити измењен тако да се на страну робу у слободној зони примењују одредбе Царинског закона, односно врши обрачун и плаћање царине и других увозних дажбина.

До пријема Републике Србије у ЕУ коришћење оваквих видова подстицаја може довести до успешног привлачења директних инвестиција, док би после уласка у ЕУ слободним зонама остале погодности какве имају остале слободне зоне у ЕУ, тј. пословање без царина и ПДВ-а и коришћење регионалних подстицаја. Управо овај период, до уласка у ЕУ, треба искористити за убрзани прилив директних инвестиција максималним државним субвенцијама, у циљу одржавања конкурентске позиције слободних зона у нашој земљи у односу на слободне зоне у окружењу. Имајући то у виду, а уважавајући чињеницу да је члан 19. Закона о слободним зонама неопходно мењати, решење би било да примена измењеног Закона о слободним зонама ступи на снагу по пријему Републике Србије у ЕУ.

Посебан задатак Управе за слободне зоне је сарадња са слободним зонама ЕУ и удружењима слободних зона ЕУ, како би анализом подстицаја који су у ЕУ дозвољени, предложила законска решења за стварање најповољнијег пословног амбијента за слободне зоне. Досадашње анализе рада слободних зона у појединим земљама ЕУ показују веома различиту праксу.

Слободне зоне у Републици Србији треба да теже успостављању веза са удружењима слободних зона у ЕУ и свету, ради размене искустава и испитивања могућности остваривања корисних пословних контакта у име својих корисника.

XI. СЛОБОДНЕ ЗОНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Законом о слободним зонама из 2006. године („Службени гласник РС”, број 62/06) омогућена је нова фаза у развоју слободних зона Републике Србије, по угледу на светска искуства, чиме је повећана њихова конкурентност у односу на слободне зоне у окружењу.

Такође, овим законом, у децембру 2008. године, основана је и Управа за слободне зоне као орган у саставу Министарства финансија, чиме је пружена снажна институционална подршка концепту слободних зона. Ова управа обавља послове у области промоције, развоја, контроле и надзора слободних зона. Сходно томе, остварује сарадњу са другим државним институцијама на пољу промоције, инвестирања и пословања у слободним зонама, кроз представљање посебних погодности и пословних могућности. Значај ове институције огледа се, између осталог и у чињеници да је од њеног оснивања до данас основано десет нових слободних зона.

Поменути закон дефинисани су услови за одређивање подручја и рад слободне зоне, делатности које се могу обављати у слободној зони, услови за обављање тих делатности и услови за престанак рада слободне зоне.

Слободне зоне су физички ограђен и означен део територије Републике Србије, где се могу обављати производне и услужне делатности. Представљају инфраструктурно опремљено земљиште на коме је додатно гарантован и стимулативан режим пословања.

Корисник зоне може, у складу са прописима, обављати производњу и пружати услуге у зони, под условом да се тиме не угрожава животна средина, здравље људи, материјална добра и безбедност земље. С тим у вези у слободним зонама у Републици Србији заступљене су разне делатности: аутомобилска индустрија, металска индустрија, производња аутомобилских гума и производа од гуме, производња ветрогенератора, производња бакра и легура од бакра, прехранбена производња и сл.

У Републици Србији тренутно постоји четрнаест слободних зона, које су распоређене по читавој територији Републике Србије, и то у: Суботици, Новом Саду, Зрењанину, Апатину, Шапцу, Београду, Смедереву, Свилајнцу, Крагујевцу, Крушевцу, Пироту, Врању, Ужицу и Прибоју.

Слика – Слободне зоне у Републици Србији

Укупна површина слободних зона износи 22 km².

Капацитет слободних зона у 2016. години

Назив слободне зоне	Укупна површина (у m ²)	Канцеларије (у m ²)	Укупна површина затворених складишта (у m ²)	Укупна површина отворених складишта (у m ²)	Укупна затворена површина за производне активности (у m ²)
Пирот	1,220,156	13,226	187,245	596,966	214,062
Суботица	614,814	1,900	4,000	6,800	83,800
Зрењанин	980,585	2,238	8,926	2,015	26,153
Крагујевац	1,764,562	39,053	62,960	105,021	302,956
Нови Сад	893,045	2,743	13,443	12,475	217,547
Шабач	2,924,401	550	2,604	14,000	15,126
Ужице	553,852	2,614	83,150	177,158	290,930
Крушевац	648,684	23,136	16,887	3,965	70,968
Смедерево	5,405,244	7,110	7,200	20,300	37,676
Свилајнац	401,840	408	402	0	8,796
Апатин	4,151,787	198	0	0	2,000
Брање	1,233,864	142	0	0	0
Прибој	269,069	5,183	10,770	1,263	0
Београд	983,144				
Укупно	22,045,047	98,501	397,587	939,963	1,270,014

XII. ПОГОДНОСТИ ПОСЛОВАЊА У СЛОБОДНИМ ЗОНАМА

Географски положај Републике Србије – на граници ЕУ и раскрсници Коридора 10 и 7, који спајају Европу са Блиским и Средњим Истоком, затим

јефтина радна снага, бројни споразуми о слободној трговини (са Русијом, Белорусијом, Казахстаном, ЦЕФТА, ЕУ, ЕФТА, Турском) као и најмања стопа пореза на добит предузећа у Европи, представљају полазну основу за потенцијална улагања у Републику Србију.

Република Србија може да послужи као производни центар за бесцарински извоз на тржиште веће од једне милијарде људи. Укључује ЕУ, Сједињене Америчке Државе, Русију, Југоисточну Европу, Молдавију, Исланд, Лихтенштајн, Норвешку, Белорусију и Турску. Овај слободни царински режим покрива већину кључних индустријских производа, са неколико изузетака и годишњих квота за ограничен број артикала (робе).

Тржишта са бесцаринским приступом за Републику Србију		
Тржиште	Број људи	Трговински режим
ЕУ	501,259,840	Преференцијални трговински режим
САД	309,747,000	Генерализовани систем преференција
Русија*	141,927,297	Уговор о слободној трговини
Југоисточна Европа	30,936,824	ЦЕФТА
Белорусија	9,690,000	Уговор о слободној трговини
Турска	76,806,000	Уговор о слободној трговини
Исланд, Лихтенштајн, Норвешка и Швајцарска	12,607,000	ЕФТА
Укупно	1,082,973,961	

Посебну атрактивност за стране инвеститоре, извозно оријентисане, чине погодности које се нуде у слободним зонама. Већина ових инвеститора је већ упозната са концептом слободних зона, те се одмах одлучује за овај начин пословања.

Члан 191. Царинског закона, дефинише слободне зоне као делове царинског подручја Републике Србије или просторе који се налазе на том подручју и који су одвојени од осталог дела царинског подручја, у којима се:

- 1) у сврху наплате увозних дажбина и примене увозних мера трговинске политике, за страну робу, сматра да није у царинском подручју Републике Србије, под условом да није стављена у слободан промет или да није стављена у други царински поступак или да се не користи или троши у слободној зони под другим условима, а не под условима који су утврђени царинским прописима;
- 2) на домаћу робу намењену извозу, која смештајем у слободну зону, испуњава услове предвиђене посебним прописима, примењују мере које се примењују код извоза робе.

Слободне зоне дефинисане на овај начин нарочито су погодне за организовање извозно оријентисане производње.

Чланом 16. Закона о слободним зонама („Службени гласник РС”, број 62/06), прописано је да су извоз робе и услуга из зоне и увоз робе и услуга у зону слободни и не подлежу квантитативним ограничењима, нити се на њих примењују мере трговинске политике.

У складу са чланом 19. Закона о слободним зонама, на увоз робе која је намењена обављању делатности и изградњи објеката у слободној зони (репроматеријал за робу намењену извозу, опрема, машине и грађевински материјал), не плаћа се царина и друге увозне дажбине укључујући и ПДВ.

Роба која се из слободне зоне ставља у слободан промет на територији Републике Србије подлеже обавези плаћања царине и других увозних дажбина (члан 20. Закона о слободним зонама). Ова обавеза настаје на дан када је роба прешла из зоне на територију Републике Србије, а износ царине и других увозних дажбина утврђује се према стању робе и по прописима који важе на дан прихватања царинске декларације. Царинска вредност робе и износ царинског дуга утврђује се у складу са одредбама Царинског закона (члан 21. поменутог Закона).

Истиче се да се, сходно члану 203. став 2. Царинског закона, за производе који су у слободној зони добијени у поступку активног оплемењивања износ царинског дуга утврђује на основу вредности увозне робе садржане у добијеним производима.

Ради стављања у поступак активног или пасивног оплемењивања или ради испитивања, атестирања, оправке и маркетиншког презентирања корисник зоне може, сходно члану 17. ст. 3. и 4. Закона о слободним зонама, привремено изнети робу из зоне на други део територије Републике Србије, односно унети робу у зону са другог дела територије Републике Србије без плаћања царине и ПДВ-а.

Такође, у складу са чланом 24. став 1. тачка 5. Закона о порезу на додату вредност („Службени гласник РС”, бр. 84/04, 86/04-исправка, 61/05, 61/07, 93/12, 108/13, 6/14-усклађени динарски износи, 68/14-др закон, 142/14, 5/15-усклађени динарски износи, 83/15, 5/16-усклађени динарски износи, 108/16 и 7/17), ПДВ не плаћа се на унос добара у слободну зону, превозне и друге услуге корисницима слободних зона које су непосредно повезане са тим уносом и промет добара и услуга у слободној зони, за које би обвезник - корисник слободне зоне имао право на одбитак претходног пореза када би та добра или услуге набављао за потребе обављања делатности ван слободне зоне.

Пореско ослобођење из члана 24. став 1. тачка 5. Закона о порезу на додату вредност, које се односи на промет електричне енергије, природног гаса, мазута и угља, корисник зоне може да оствари ако поседује одговарајућу документацију прописану чланом 6. став 3. Правилника о начину и поступку остваривања пореских ослобођења код ПДВ-а са правом на одбитак претходног пореза („Службени гласник РС”, бр. 120/12, 40/15, 82/15, 86/15, 11/16 и 21/17).

Локална самоуправа, сходно својим овлашћењима, може да донесе одлуку о погодностима за изградњу објеката и инфраструктуре на подручју слободне зоне. Ове погодности се односе на доношење одлуке о ослобађању од плаћања локалних пореза, накнада и такси које су у надлежности локалних самоуправа, нпр. накнаде за уређење градског грађевинског земљишта, накнаде за таксе и трошкове општинске управе, накнаде за коришћење градског грађевинског земљишта,

накнаде за урбанистичке услове и сагласности, прикључак на локалну инфраструктуру воде и канализације, локалне комуналне таксе и сл.

У слободним зонама администрација је ефикасна (*one stop shop*), а корисницима се пружа сет следећих логистичких услуга: организација транспорта, претовар, утовар, шпедитерске услуге, агенцијске услуге, услуге осигурања и реосигурања, банкарски послови и др.

Имајући у виду да се у свакој слободној зони налази царински реферат, обезбеђена је једноставна и брза царинска процедура.

ХИИ. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Чланом 11. став 1. Закона о слободним зонама прописано је да су привредна друштва за управљање слободном зоном дужна да у року од 90 дана по истеку календарске године доставе Управи за слободне зоне годишње извештаје о пословању у слободној зони за претходну годину.

Имајући у виду напред наведено, Управа за слободне зоне не располаже подацима о пословању слободних зона у 2017. години, и за потребе израде овог документа користиће се подаци из Извештаја о пословању слободних зона у 2016. години.

У 2016. години на територији Републике Србије функционисало је 14 слободних зона, и то: Слободна зона „Пирот”, Слободна зона „Зрењанин”, Слободна зона „Суботица”, Слободна зона „Нови Сад”, „ФАС Слободна зона”, Крагујевац, Слободна зона „Шабац”, Слободна зона „Ужице”, Слободна зона „Смедерево”, Слободна зона „Крушевац”, Слободна зона „Свилајнац”, Слободна зона „Апатин”, Слободна зона „Врање”, Слободна зона „Прибој” и Слободна зона „Београд”.

Укупни резултати пословања слободних зона у Републици Србији у 2016. години бележе раст у свим значајнијим економским категоријама у односу на 2015. годину.

Укупна вредност реализованог промета роба и услуга већа је за 4,26%. На ово повећање утицало је повећање вредности уноса репроматеријала и готових производа у зоне, повећање вредности пружених услуга у зонама, као и повећање вредности извоза и пласмана производа на тржиште Републике Србије. Вредност увоза робе је у односу на 2015. годину већа за 4,88%, при чему је увоз репроматеријала већи за 4,61%, док је увоз готових производа већи за 7,22%. **Извоз и пласман робе на тржиште Републике Србије**, као и вредност пружених услуга у слободној зони **већи су у односу на 2015. годину за 3,76%**. Напомињемо да је извоз робе у 2016. години већи за 3,96% у односу претходну годину, док је вредност пружених услуга већа за 55,42%.

Извоз робе произведене у слободним зонама већи је за 4,91% у односу на 2015. годину, док је извоз стране робе, која је ускладиштена а затим извезена, мањи за 21,15%. У укупно оствареном извозу учешће робе произведене у слободним зонама износи 97,48%. Учешће стране робе, која је ускладиштена а затим извезена, у укупном извозу робе из слободних зона износи 2,52% и овај извоз је само статистички приказан, с обзиром да нема утицаја на девизни прилив.

Из Републике Србије у 2016. години извезено је робе у вредности од око 13.370.000.000 евра⁶. **Учешће извоза робе из слободних зона у укупном извозу Републике Србије у 2016. години износило је 16,51% (2.207.312.298 евра), што представља раст од 0,51% у односу на 2015. годину.**

Истичемо да се предузећа, корисници слободних зона, „Фиат Аутомобили Србија” д.о.о. Крагујевац, „Tigar Tyres” д.о.о. Пирот и „НИС” А.Д. Нови Сад, налазе на листи пет највећих извозника из Републике Србије у 2016. години.

Промет услуга у слободним зонама већи је за 55,42% у односу на 2015. годину.

Пружене услуге се првенствено односе на издавање пословног, производног и складишног простора, као и на остале логистичке услуге које се пружају корисницима слободних зона.

Привредно друштво за управљање Слободном зоном „Пирот” које својим корисницима, поред издавања простора, пружа и комплетне логистичке услуге, остварило је промет услуга у износу од 5.442.597 евра и вредност пружених услуга у овој слободној зони већа је за 94,35% у односу на 2015. годину.

Укупна вредност производње у слободним зонама у односу на 2015. годину већа је за 5,63%. У свим слободним зонама забележен је раст вредности остварене производње, осим у „ФАС Слободна зона” Крагујевац, Слободној зони „Зрењанин” и Слободној зони „Ужице”. Пад производне активности у „ФАС Слободна зона” Крагујевац за 5,26% у односу на 2015. годину у великој мери је утицао и на пад производне активности у Слободној зони „Зрењанин” за 2,84% у односу на 2015. годину. Пад вредности остварене производње у „ФАС Слободна зона” Крагујевац, може се сматрати очекиваним, имајући у виду чињеницу да је модел 500L ушао у пету годину производног циклуса и да се тражња за овим моделом у 2016. години смањила.

Веома је важно нагласити да домаћи репроматеријал учествује са **28,00%** у укупном репроматеријалу који је коришћен за потребе производног процеса, што је за **5,27% више** у односу на 2015. годину.

Број запослених који раде у слободним зонама износи 25.175 радника и у односу на 2015. годину повећао се за 13,19%.

Највећи раст запослености забележени су у Слободној зони „Шабац” од 703,57% и Слободној зони „Нови Сад” од 649,00% у односу на 2015. годину. Раст запослености забележен је у свим слободним зонама осим у Слободној зони „ФАС” у Крагујевцу, Слободној зони „Зрењанин” у Зрењанину, Слободној зони „Крушевац” у Крушевцу и Слободној зони „Свилајнац” у Свилајнцу.

Обим инвестиционих улагања већи је за 51,78% у односу на 2015. годину. Највеће инвестиционо улагање реализовано је у Слободној зони „Пирот” у износу од 97.263.325 евра (41,14% укупних инвестиционих улагања у свим слободним зонама).

---

⁶ Према подацима Републичког завода за статистику

Важно је напоменути, да је у 2016. години укупан број корисника који се баве производњом у слободним зонама у Републици Србији износио 71. Број производних корисника се у односу на 2015. годину повећао за 14 (24,56%).

Привредна друштва за управљање слободним зонама у 2016. години остварила су успешније пословне резултате у односу на 2015. годину. Тачније, нето добит је повећана за 28,39%.

У вези са напред наведеним, привредно друштво за управљање Слободном зоном „Смедерево” имало је пораст остварене добити за 843,85% у односу на 2015. годину.

Број корисника у слободним зонама у 2016. години већи је за 24 корисника (9,96%) у односу на 2015. годину.

Истиче се да је према подацима Републичког завода за статистику у 2016. години вредност индустријске производње у Републици Србији већа за 4,7% у односу на претходну годину, док слободне зоне бележе раст обима производње за 5,63%.

У укупном извозу робе из Републике Србије слободне зоне учествовале су са 16,00% у 2015. години, а у 2016. години са 16,51%.

У 2016. години није било оснивања нових слободних зона, док је шест слободних зона проширено. Укупна вредност производње у односу на 2015. годину већа је за 5,63%, извоз робе произведене у зони је био већи за 4,91%, учешће домаћег репроматеријала у укупно утрошеном репроматеријалу за 8,96%, обим инвестиционих улагања био је већи за 51,78%, док се број запослених повећао за 13,19%.

Развој слободних зона у претходних девет година⁷ и раст у свим наведеним економским категоријама најбоље се види из приложених графикана.

---

⁷ Управа за слободне зоне располаже подацима за претходних девет година

Вредност оствареног промета у слободним зонама у периоду од 2008. до 2016. године, приказана је следећим графиканом.

Вредност остварене производње у слободним зонама у периоду од 2008. до 2016. године, приказана је следећим графиканом.

Вредност извоза производних корисника из слободних зона у периоду од 2008. до 2016. године, приказана је следећим графиком.

Вредност инвестиционог улагања у слободним зонама у периоду од 2008. до 2016. године, приказана је следећим графиком.

Укупан број запослених радника у слободним зонама у периоду од 2008. до 2016. године, приказана је следећим графиконом.

У овом тренутку намеће се потреба дефинисања пута развоја слободних зона у Републици Србији, при чему је од великог значаја утврђивање принципа развоја који ће у исто време задовољити критеријуме ЕУ и светске заједнице, кроз примену опште прихваћених решења у овој области.

Истраживање и пракса показују да је за успех слободних зона значајан однос државе и њених органа према слободним зонама. Само слободне зоне које имају снажну државну подршку могу постићи успех.

Циљ ове стратегије је да дефинише могућности и правце развоја слободних зона у Републици Србији у предвиђеном периоду, створи боље институционалне оквире и помогне у представљању концепта.

XIV. РАЗЛОЗИ ИЗРАДЕ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА

Анализом извештаја о пословању које су привредна друштва за управљање слободним зонама достављала претходних година, може се закључити да је позитиван тренд био присутан у свим посматраним економским категоријама код свих слободних зона.

Обим инвестиционих улагања био је највећи 2012. године с обзиром да је те године Фиат инвестирао у опрему за производњу новог модела возила 500L, а што је резултирало тиме да у 2013. години буде остварена највећа вредност производње у слободним зонама.

Наредних година долази до пада обима производње „Фијата”, и то у 2014. години за 13,6%, а у 2015. години за 11%, што није превише утицало на пад укупне вредности производње у слободним зонама, имајући у виду да је 2014. године забележен пад за 3,35%, 2015. године за 1,48%, док је у 2016. години забележен раст обима производње за 5,63% у односу на 2015. годину. Треба имати у виду да је 2013. године у укупној вредности остварене производње у слободним зонама

„Фијат” учествовао са 66%, а да је пад његове производње наредних година надомештен производњом нових инвеститора, чији број се из године у годину повећава.

Имајући у виду горе наведено, а у циљу континуираног привлачења страних инвеститора, јасна је потреба за доношењем Стратегије развоја слободних зона у Републици Србији као једног од значајних докумената у области примене слободних зона као инструмента за привлачење директних инвестиција.

Разлог израде овог документа је да обједини промене планиране за наредни период, којима ће се створити окружење које пружа низ пословних могућности за привлачење директних инвестиција и повећање запослености; за улагање и остваривање профита давањем низа подстицаја, као што су подстицаји за мала и средња предузећа, за отварање нових радних места, за започињање сопственог пословног пројекта новим предузетницима, као и за домаћа и страна улагања. Стратегијом се указује на потребу увођења нових технологија у слободне зоне које доприносе њиховом развоју и имају позитиван економски утицај на окружење.

Стратегија даје смернице које:

- 1) упућују на развојно усмерење слободних зона у периоду од 2018. до 2022. године;
- 2) одређују широку заједничку визију и циљеве економске политике;
- 3) упућују како законодавство о слободним зонама треба ускладити с правном регулативом ЕУ и националном политиком развоја слободних зона.

Приликом израде стратешког документа поштовани су следећи принципи:

- 1) партнерство јавног и приватног сектора у припреми и имплементацији Стратегије;
- 2) широк консултативни процес у припреми и изради Стратегије;
- 3) комбинација дугорочних и средњорочних развојних циљева;
- 4) усаглашеност са националним стратегијама и међународним стандардима;
- 5) повећање конкурентности.

Стратегија је у складу са националним приоритетима одрживог развоја Републике Србије. Имајући у виду све горе наведено значајан број стратешких докумената на републичком нивоу повезан је са Стратегијом у различитим областима које она обухвата:

- 1) Стратегија подстицаја и развоја страних улагања;
- 2) Национална стратегија за смањење сиромаштва;
- 3) Национални програм заштите животне средине;
- 4) Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији;
- 5) Национална стратегија регионалног развоја;
- 6) Стратегија локалног економског развоја;
- 7) Студија *Посткризни модел привредног раста и развоја Србије 2011-2020 године*.

Примена концепта слободних зона доприноси остварењу следећих циљева које дефинише Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године:

- 1) подизање регионалне конкурентности;
- 2) смањење регионалних неравномерности и сиромаштва;
- 3) изградња институционалне регионалне инфраструктуре.

XV. КЉУЧНЕ ОБЛАСТИ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА

1. Привлачење директних инвестиција

Тенденција је да слободне зоне, као инструмент економске политике, могу да изврше позитиван утицај на процес реструктурирања привреде Републике Србије у сегменту привлачења директних инвестиција, повећања технолошког нивоа у производњи и услугама што би условило развој нових предузећа и повећање запослености. Допринос у развоју слободних зона пружа Управа за слободне зоне, која уз подршку државе, може да преузме одговорност за њихов правилан развој.

На јединственом простору потребно је објединити све погодности за пословање и тиме обезбедити конкурентност у односу на сличне инструменте у свету:

1) Опште погодности које у Републици Србији постоје за стране инвеститоре:

- 1) Локација на Коридору 10, који спаја Европу са Блиским и Средњим Истоком;
- 2) Споразум о слободној трговини са Руском Федерацијом;
- 3) Споразум о слободној трговини са ЕУ;
- 4) Споразум о слободној трговини са земљама Југоисточне Европе – ЦЕФТА;
- 5) Споразум о слободној трговини са земљама ЕФТА,
- 6) Споразуми о слободној трговини са Белорусијом и Казахстаном;
- 7) Споразум о слободној трговини са Турском;
- 8) Незапослена, образована и јефтина радна снага;
- 9) Поједностављени прописи о спољној трговини и страним улагањима;
- 10) Скраћена процедура за оснивање предузећа - 15 дана.

2) Ниске пореске стопе, и то:

- 1) ПДВ - 20% (у слободним зонама - 0%);
- 2) порез на имовину - 0,4%;
- 3) порез на дивиденде, уделе у добити, ауторске накнаде, камате и капитални добитак - 20%;
- 4) порез на добит правних лица - 15%;
- 5) порез на зараде - 10%.

3) Специјалне пореске олакшице:

- 1) За инвестиције преко једне милијарде динара и 100 додатно запослених

- радника не плаћа се порез на добит у периоду од 10 година;
- 2) Порески кредит у износу до 20% инвестиције за средња и велика предузећа, максимално до 33% укупних пореских обавеза;
  - 3) Порески кредит у износу до 40% инвестиције за мала предузећа, максимално до 70% укупних пореских обавеза;
  - 4) Пренос губитака у периоду до пет година;
  - 5) Право на повраћај 65-75% дела плаћених доприноса за обавезно социјално осигурање;
  - 6) Умањење до 50% годишњег пореза на доходак;
  - 7) Умањење опорезивог дела зараде у фиксном износу од око 11.000 РСД;
  - 8) Пореске погодности за новозапослене раднике;
  - 9) Ослобађа се плаћања пореза на добит правних лица предузеће за радно оспособљавање, професионалну рехабилитацију и запошљавање инвалидних лица, сразмерно учешћу тих лица у укупном броју запослених.

4) Финансијски подстицаји

Република Србија пружа финансијску помоћ потенцијалним инвеститорима. На основу Уредбе о условима и начину привлачења директних инвестиција („Службени гласник РС”, број 110/16), средства за привлачење директних инвестиција обезбеђују се у буџету Републике Србије. Средства се могу користити за финансирање инвестиционих пројеката у производном сектору и сектору услуга које могу бити предмет међународне трговине.

Врста подстицаја која се може доделити:

- 1) Подстицаји за оправдане трошкове бруто зарада - 20% (за I групу општина), 25% (за II групу), 30% (за III групу), 35% (за IV групу) и 40% (за девастирана подручја) оправданих трошкова двогодишњих бруто зарада. Ови износи су ограничени максимумом од 3.000 (за I групу), 4.000 (за II групу), 5.000 (за III групу), 6.000 (за IV групу) и 7.000 евра по новом радном месту (за девастирана подручја). Ово су уједно основни подстицаји које добијају сви инвеститори ако испуне минималне услове за пријаву.
- 2) Додатни подстицаји за радно интензивне пројекте - опциони додатак од 10% од износа трошкова двогодишњих бруто зарада (преко 200 нових радних места), 15% (преко 500) и 20% (преко 1.000).
- 3) Додатни подстицаји за капитално интензивне пројекте - опциони додатак од 10% на висину оправданих трошкова улагања (за I групу општина), 15% (за II групу), 20% (за III групу), 25% (за IV групу) и 30% (за девастирана подручја).

Додатне подстицаје (2 и/или 3) могу се одобрити уколико се сматра да постоји економска оправданост а према расположивости средстава у буџету.

За инвестиционе пројекте у сектору услуга које могу бити предмет међународне трговине чија је минимална вредност 150.000 евра и којим се обезбеђује запошљавање најмање 15 нових запослених на неодређено време односно отварање најмање 15 нових радних места повезаних са инвестиционим пројектом може бити додељено од 3.000 до 7.000 евра по новом радном месту у зависности од степена развијености локалне самоуправе.

5) Погодности пословања по Закону о слободним зонама:

- 1) Увоз робе и услуга у слободну зону и извоз робе и услуга из слободне зоне су слободни;
  - 2) На увезени репроматеријал за робу намењену извозу не плаћа се царина, ПДВ и друге увозне дажбине;
  - 3) На увезену опрему, машине и грађевински материјал не плаћа се царина, ПДВ и друге увозне дажбине;
  - 4) Ослобађање од плаћања ПДВ-а на унос добара у слободну зону, као и пружање превозних и других услуга у вези са уносом добара;
  - 5) Ослобађање од плаћања ПДВ-а на промет добара и услуга у слободној зони, као и на промет корисника две зоне;
  - 6) Ослобађање производних корисника плаћања ПДВ-а на потрошњу енергената;
  - 7) Увоз у слободну зону свих врста роба ослобођен је плаћања царине;
  - 8) Роба из слободне зоне може се пласирати на домаће тржиште уз плаћање царине и царинских дажбина. Ако је роба која улази на царинско подручје Републике Србије произведена у слободној зони или подвргнута манипулацији уз учешће домаће компоненте, царина се плаћа по прописаној стопи само на инострану компоненту у тој роби;
  - 9) Роба се из слободне зоне може привремено изнети на остали део домаће територије или унети у слободну зону са осталог дела домаће територије ради оплемењивања (прераде, дораде, обраде, уградње, оправке, контроле квалитета, маркетиншке презентације итд.), што пружа велике могућности повезивања са домаћом привредом;
  - 10) Слободан трансфер добити остварене обављањем делатности у слободној зони;
  - 11) Корисници слободне зоне могу узимати у закуп, куповати или сами градити производне, складишне или пословне објекте;
  - 12) Коришћење услуга логистичког центра;
  - 13) Ефикасна администрација у слободној зони (*one stop shop*);
  - 14) Права корисника слободне зоне установљена Законом о слободним зонама не могу бити умањена другим прописом.
- б) Могуће стимулативне мере локалне самоуправе:
- А. За изградњу у границама слободне зоне корисници ослобођени од плаћања:
- 1) накнаде за уређење градског грађевинског земљишта;
  - 2) накнаде за таксе и трошкове општинске управе и издавање документације (комуналне таксе, урбанистичка дозвола, сагласност, одобрење за градњу, итд.);
  - 3) накнаде за издавање услова за прикључење на инфраструктурне мреже;
  - 4) накнада за издавање сагласности за прикључење на инфраструктурне мреже;
  - 5) накнада за прикључење на инфраструктурне мреже.
- Б. При експлоатацији објеката у границама слободне зоне корисници би могли бити ослобођени од плаћања за период од 10 година од периода издавања употребне дозволе за изграђени објекат:
- 1) локалних комуналних такси;
  - 2) накнаде за коришћење градског грађевинског земљишта;
  - 3) накнада за комуналне услуге.

В. Посебне погодности за повећање запослености у слободној зони кроз одобравање средстава субвенције по основу броја новозапослених код корисника слободне зоне.

2. Трансфер модерних технологија

За реструктурирање привреде Републике Србије веома је значајан утицај који слободне зоне могу да имају на технолошки развој. Страни инвеститори у слободне зоне не доносе само капитал, већ и производна и маркетиншка знања (*know-how*), која се могу пренети на остали део привреде земље домаћина.

Слободне зоне могу допринети трансферу модерних технологија на различите начине. Директан начин је кроз свакодневни контакт са страним стручњацима, консултантима и менаџерима. Кроз активирање домаће привреде, врши се пренос и технолошких знања на предузећа у околини. Опште подизање технолошког нивоа у производњи, као и привлачење најсавременије технологије, одвија се кроз директно образовање радне снаге за примену технологија и кроз увоз потребне опреме и знања за њено коришћење и одржавање. Кроз конкурентне цене домаћих сировина и јефтину и високостручну радну снагу, анимирају се страни инвеститори да свој улог донесу у облику савремене опреме и технологије.

Слободне зоне треба да привуку технолошки сложеније производне процесе. Потребно је формирање сопствених истраживачких центара, *hi-tech* паркова и инкубатора развоја на локацији слободних зона. Постоји и могућност страног улагања заснованог на улагању знања, док би држава домаћин ангажовала високообразоване кадрове. Тиме се нова технолошка знања преносе на домаћу привреду, када стручњаци своја знања пренесу ван граница слободне зоне (пример Тајвана и Кине).

Трансфер технологије има своје законитости. Постоји општа сагласност да висока технологија и комерцијална употреба научних сазнања представљају кључни фактор индустријског и економског развоја. У садејству економских субјеката, као што су добављачи, потрошачи, конкуренција, државне институције и економска политика, развој технолошких капацитета има велики утицај. У процесу успешне индустријализације држава, која се јасно види на примеру источноазијских држава – „азијских тигрова” (Кореја, Сингапур, Хонг Конг и Тајван), економски раст је био ослоњен на напретку технологија индустријских предузећа. Могу се изабрати различити прилази повећању технолошког развоја државе. У економској литератури⁸ су позната три правца трансфера технологија у зависности од нивоа индустријског развоја државе, која имају логичан пут развоја:

- 1) технолошки трансфер кроз трговину и помоћ на јачању домаће производње за домаће тржиште;

---

⁸ Bennett, D., Vaidya, K (2003.), *Technology Transfer and Sustainable Industrial Development for Developing Countries* reports on a part of work for the UNIDO initiative on technology transfer for sustainable industrial development.

- 2) технолошки трансфер кроз директне стране инвестиције и продају технологије за стварање домаћих извозно оријентисаних предузећа;
- 3) технолошки трансфер кроз изградњу система заснованог на лиценцама и снабдевању свих тржишта производима преко домаћих кооперантских предузећа.

XVI. ОСНОВНИ И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ

Стратегија развоја слободних зона у Републици Србији подразумева обезбеђење услова који омогућују **стварање најповољнијег економског амбијента за привлачење директних инвестиција и трансфер модерних технологија**, у циљу задовољавања интереса државе, становништва и инвеститора.

Основни циљ који се жели постићи кроз имплементирање Стратегије је да се кроз развој слободних зона допринесе општој друштвеној користи, као и укупном економском напретку Републике Србије.

Имајући у виду спроведене анализе извештаја о пословању слободних зона које су привредна друштва за управљање слободним зонама достављала претходних година, дефинисани су следећи **стратешки циљеви** који ће допринети општој друштвеној користи и укупном економском напретку Републике Србије:

1. Повећање вредности оствареног промета у слободним зонама;
2. Повећање вредности остварене производње у слободним зонама;
3. Повећање вредности извоза из слободних зона;
4. Повећање броја запослених радника у слободним зонама.

За даљи успешан развој концепта слободних зона који ће кроз прилив директних инвестиција и трансфер савремених технологија допринети општој друштвеној користи и укупном економском напретку Републике Србије, са једне стране, и реализацији горе поменутих стратешких циљева, са друге стране, неопходно је дефинисати конкретне мере за остваривање стратешких циљева ове Стратегије а самим тим и основног циља који се жели постићи имплементирањем ове Стратегије.

XVII. МЕРЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА

Анализом стратешких циљева чија реализација треба да допринесе остваривању основног циља који се жели постићи кроз имплементирање ове Стратегије, дефинисане су следеће мере за реализацију стратешких циљева:

- 1) **Одлагање примене измена и допуна Закона о слободним зонама до тренутка пријема Републике Србије у Европску унију;**

Имајући у виду да је 9. јануара 2017. године, Влада донела Закључак којим се усваја Предлог преговарачке позиције Републике Србије за Међувладину конференцију о приступању Републике Србије Европској унији за Преговарачко поглавље 29 – Царинска унија, неопходним изменама Закона о слободним зонама

ће се извршити усклађивање одређених одредаба са правним тековинама ЕУ у овом поглављу, као и у Поглављу 8 (Политика конкуренције), тако да ће чл. 26. и 29. бити изостављени из Закона о слободним зонама, а члан 19. којим је прописано да се на увоз робе намењене обављању делатности и изградњи објеката у зони не плаћа царина и друге увозне дажбине, ће бити измењен тако да се на страну робу у слободној зони примењују одредбе Царинског закона, односно врши обрачун и плаћање царине и других увозних дажбина.

До пријема Републике Србије у ЕУ коришћење оваквих видова подстицаја може довести до успешног привлачења директних инвестиција, док би после уласка у ЕУ слободним зонама остале погодности какве имају остале слободне зоне у ЕУ, тј. пословање без царина и ПДВ-а и коришћење регионалних подстицаја. Управо овај период, до уласка у ЕУ, треба искористити за убрзани прилив директних инвестиција максималним државним субвенцијама, у циљу одржавања конкурентске позиције слободних зона у нашој земљи у односу на слободне зоне у окружењу. Имајући то у виду, а уважавајући чињеницу да је члан 19. Закона о слободним зонама неопходно мењати, решење би било да примена измењеног Закона о слободним зонама ступи на снагу по пријему Републике Србије у ЕУ.

2) Додатне погодности локалне самоуправе за улагања на подручју слободне зоне;

Имајући у виду да локална самоуправа, сходно својим овлашћењима, може да донесе одлуку о погодностима за изградњу објеката и инфраструктуре на подручју слободне зоне, неопходно је да локална самоуправа на чијем се подручју налазе слободне зоне размотре могућност доношења локалних погодности како би повећале конкурентност слободне зоне.

Ове погодности се односе на доношење одлуке о ослобађању од плаћања локалних пореза, накнада и такси које су у надлежности локалних самоуправа, нпр. накнаде за уређење градског грађевинског земљишта, накнаде за таксе и трошкове општинске управе, накнаде за коришћење градског грађевинског земљишта, накнаде за урбанистичке услове и сагласности, прикључак на локалну инфраструктуру воде и канализације, локалне комуналне таксе и сл.

3) Унапређење понуде расположивих „brownfield” капацитета

На основу анализа извештаја о пословању слободних зона које су привредна друштва за управљање слободним зонама достављала претходних година, са једне стране, и упита понетцијалних инвеститора, са друге стране, уочено је да у слободним зонама немамо адекватну понуду производно-магацинских капацитета који су спремни за издавање потенцијалном инвеститору и који би служили за инкубацију нових инвестиција, посебно оних инвестиција које долазе из сектора малих и средњих предузећа.

Да је унапређење понуде расположивих производно-магацинских капацитета који су спремни за издавање јако важно за развој слободних зона и остваривање стратешких циљева ове стратегије, може се јасно видети на примерима Слободне зоне „Суботица” и Слободне зоне „Смедерево” које су ове расположиве капацитете ставиле у функцију развоја зоне и за инкубацију и развој инвестиционог пројекта инвеститора који су касније изградили сопствене производне објекте и наставили пословање у режиму слободне зоне.

4) Проширење подручја слободних зона

Проширењем подручја слободних зона долази до повећања понуде атрактивног грађевинског земљишта које је потпуно инфраструктурно опремљено и које ће служити за привлачење нових корисника у слободне зоне чиме долази до прилива директних инвестиција и трансфера савремених технологија, са једне стране, а самим тим и повећања вредности оствареног промета у слободним зонама, повећања вредности производње, вредности извоза и броја запослених у слободним зонама, са друге стране, односно доводи до реализације стратешких циљева ове Стратегије.

5) Повећање броја производних корисника у слободним зонама

Анализа извештаја о пословању слободних зона које су привредна друштва за управљање слободним зонама достављала претходних година показала је да је остварен значај напредак у повећању броја производних корисника у слободним зонама. Од оснивања Управе за слободне зоне, крајем 2008. године када смо имали осам производних компанија које су запошљавале 5.500 радника, данас имамо више од 70 производних компанија које запошљавају више 25.000 радника.

Компаније које се баве производњом која је извозно оријентисана су генератори прилива директних инвестиција и трансфера савремених технологија, са једне стране, и генератори отварања нових радних места са друге стране. Зато је веома важно радити на повећању броја производних компанија које ће инвестирати и радити у режиму слободне зоне јер већи број производних компанија има директан утицај на реализацију свих стратешких циљева ове Стратегије.

6) Промоција слободних зона

Само постојање слободних зона више није довољан разлог да би потенцијални улагачи и корисници услуга слободних зона нашли економски интерес и лоцирали се у одређеном подручју. Конкурентска предност слободних зона се у данашње време губи, нарочито ако се и даље пасивно нуди само земљиште и основна инфраструктура уз минимални ниво услуга постојећим и потенцијалним корисницима.

Имајући у виду да у свету постоји преко 10.000 слободних зона у око 120 земаља и да све оне нуде сличне услове пословања веома је значајно и питање промоције слободних зона које код нас тренутно није довољно развијено.

Полазећи од чињенице да и Развојна агенција Србије ради сличан посао, промоцију целе територије Републике Србије за инвестирање и да је кадровски и материјално оспособљена за овај посао, поменуто агенција би требало да значајније ради на промоцији улагања у слободне зоне, пре свега зато што је већ створила широку мрежу контаката за потребе инвестиционог улагања.

Глобалну и најширу могућу промоцију улагања у слободне зоне радила би Развојна агенција Србије, док би Управа за слободне зоне, као и саме слободне зоне уз координацију са Развојном агенцијом Србије радили на микро промоцији усмереној ка конкретној групи корисника или ка конкретном потенцијалном инвеститору.

Свеобухватни програм маркетиншких активности треба да укључује промотивне догађаје, односе с јавношћу и извештаје о новим улагањима и новоотвореним радним местима, као и адекватне информативне материјале. Професионални програми продаје и маркетинга морају омогућити пуну информисаност и успоставити контакт с потенцијалним новим улагачима како би се реализовала нова улагања.

X. АКЦИОНИ ПЛАН

Мере и активности, са роковима, задацима и органима и организацијама надлежним за спровођење ове стратегије садржане су у Акционом плану који је дат у прилогу.

XI. КОНТРОЛА РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ

Реализацију ове Стратегије прати Министарство финансија. Контролу и праћење реализације постављених циљева Стратегије потребно је спроводити кроз континуирану проверу да ли се мере и активности, које су дефинисане у Акционом плану, обављају у складу са предвиђеном динамиком.

Контрола ће се вршити кроз годишњи извештај о пословању која су привредна друштва за управљање слободном зоном дужна да доставе Управи за слободне зоне у року од 90 дана по истеку календарске године.

Извештај о реализацији ће се сачињавати кроз годишњи извештај о пословању слободних зона у Републици Србији и достављати Влади на усвајање.

XII. ЗАВРШНИ ДЕО

Ову стратегију објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

05 Број:
У Београду, 2018. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК